
TÜRKİYE'DE ÖZEL GÜVENLİK SİSTEMİ VE YÖNETİMİ

Halil İbrahim MİL*

ÖZ

Özel güvenlik, genel kolluğa tamamlayıcı ve sadece kendi görev alanındaki yetkileriyle sınırlı bir özel kolluk birimidir. Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de güvenlik hizmetlerinin özelleşmesi gündemdedir. Türkiye'de özel güvenlik sektöründe özellikle son yıllarda önemli bir gelişme görülmektedir. Bu büyüyen ve gelişen sektörün yapılanması, yönetilmesi ve denetlenmesi önem arz etmektedir.

Bu çalışmada özel güvenlik sektörünün gelişimi, yapılanması, eğitimi, denetimi ve politikaları üzerinde durulmuş ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik, Özel Güvenlik, Özel Güvenlik Yönetimi

THE SYSTEM AND ADMINISTRATION OF PRIVATE SECURITY IN TURKEY

ABSTRACT

Private security is a special law enforcement unit which consummates public law enforcement authority and its task is limited with that special subject. As well as entire world, there is also an agenda about privatization of security services in Turkey. It is seen that there has been a remarkable development in private security sector in recent years, in Turkey. It is important to structure, manage and check these growing and developing sector.

In this study, there were focus on the development, structuring, training, checking and policies of private security industry and given suggestions.

Key Words: Security, Private Security, Administration of Private Security

*Dr. Halil İbrahim MİL Sosyal Güvenlik Kurumu Müfettişi, hibrahimmil@gmail.com

GİRİŞ

Bir ülkenin güvenliği denilince akla iç ve dış güvenlik gelmektedir. Türkiye’de iç güvenlik genel kolluk anlamında İçişleri Bakanlığı himayesinde görev yapan Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından yerine getirilmektedir. Bu sayılan üç birim ülkenin genelinden (görev alanları içerisinde) konuları ile ilgili bölümünden sorumludur. Bahsi geçen genel kollukların yanında, tamamlayıcı-yardımcı ve sadece kendi görev alanındaki yetkileriyle sınırlı özel kolluk birimleri bulunmaktadır. Özel kolluk grubunda zabıta, köy ve mahalle bekçileri ve özel güvenlik görevlileri yer almaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere ülkemizde özel güvenliğin durumuna bakıldığında, genel kolluğun dışında tamamlayıcı/yardımcı kolluk şekliyle düzenlendiği görülmektedir (Şafak, 2000a:483-494).

Özel güvenlik, son yıllarda hızla gelişen, genel kolluk birimlerinin yaptığı işler dışında belli bir alanda ve belirli yetkilerle çalışan ve devletle herhangi bir organik bağı olmadan sunulan hizmetlerdir. Daha önce birçok kamu ve özel kuruluşun güvenliği polis ve jandarma gibi birimler tarafından sunulmakta iken şimdi bu hizmetler özel güvenlik kuruluşları tarafından sunulmaktadır. Bu nedenle özel güvenliğin birim ve görevlilerinin hacmi giderek artmaktadır (Göksu vd., 2009:71).

Dünyada özel güvenlik sektörünün gelişimini sistematik anlamda çok geçmişe götürmek mümkün değildir. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrasında ve özellikle 1970 lerle beraber liberalizm rüzgarları ile yapılan özelleştirmelerden güvenlik sektörü de payını zamanla almıştır. Özel sektör mantığı ve devletin bazı güvenlik görevlerini devredebilme düşüncesi giderek yaygınlaşmıştır. Hatta bazı ülkeler ulusal orduların yerine veya onlarla birlikte özel güvenlik şirketlerini kullanmışlardır. Buna en iyi örnek olarak Amerika ve İngiltere’nin 2003 yılındaki Irak işgalinde kullandığı özel güvenlik şirketleri verilebilir. Türkiye de bu rüzgarlardan nasibini almıştır.

Bu kadar büyük bir sektörün daha iyi bir şekilde yönetilmesi, denetlenmesi ve hakkında bazı politikaların üretilmesi gerekir. Bu çalışma Türkiye özeli ile sınırlı tutulmuştur. Çalışmada özel güvenlik kavramı, gelişimi, görev alanları, görev, yetki ve sorumlulukları, yapılanması, eğitimi, denetimi, aktörleri üzerinde durulacak, özel güvenlik politikasına değinilecek ve sorunların tespiti ve öneriler yapılacaktır.

1. ÖZEL GÜVENLİK VE TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ

Kamu güvenliği hizmetlerinin özel sektör tarafından yerine getirilmesi gelişmiş ülkelerde yaygın olarak yapılan bir uygulamadır (Uryan ve Kaptı, 2011:156-157).

Özel güvenlik hizmetleri, tüm ülkelerde güvenlik hizmeti verilecek alanların artması sonucu kolluk birimlerinin görevlerini yerine getirmesinde zaman içinde yetersiz kalması ve de insanların güvenliklerini kendilerinin sağlama arzusundan doğmuştur (Engin, 2008:169-170).

Genel olarak özel güvenlik; özel bir kanunla kurulmuş olan, görevli olduğu yer sınırları içinde o yerin düzenini sağlayan, meydana gelebilecek suçları önleyen, sorumlu bulunduğu yere karşı yapılacak saldırıları önleyen bu konuda

gerektiğinde yasal yetki ve çerçevede silah kullanabilen, failleri yakalayan ve kolluk kuvveti gelene kadar iz ve delillerin muhafazasını sağlayan bir kolluk birimidir.

Başka bir tanımla ise; “Kişilere veya kurumlara ait özel alanlarda arama, el koyma, yakalama ve zor kullanma gibi kamu adına bazı yetkileri kullanma yetkisine sahip, mülkiyeti özel kurum ve kuruluşlara ait olan, ancak birimlerde çalışanların ve eğitilenlerin devletin denetimine tabi olduğu güvenlik hizmeti sunan birimlerdir.” (Eryılmaz, 2006:124).

Globalleşme ve küreselleşme ile birlikte tüm alanlarda olduğu gibi güvenlik alanında da değişimler ve gelişimler yaşanmıştır. Gecikmenin telafisinin olmadığı bir sektör olan (Şafak, 2000b:2) güvenlik alanında da bu değişiklikleri takip etmek gerekmektedir.

Birçok ülkenin güvenlik hizmetlerini uzun zamandan beri dışarıdan (kolluk dışından) özel olarak tedarik ettiği bilinmektedir. Türkiye’de ise bu düşünce yeni olmakla birlikte, devletin güvenliği özel kolluk vasıtasıyla sağlama konusundaki düşünceleri daha eskidir. Örneğin, 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu ile belediye zabıtasına kolluk yetkisi verilmiştir. Köy bekçi ve korucuları, orman muhafaza memurları ve gümrük tekel zabıtası gibi birimlerin kurulması da bu düşüncenin yani özel kolluğun örnekleridir (Eryılmaz, 2006:125). Zaten Türkiye’nin tarihi konjonktürüne bakıldığında askeri yapıdan polise veya başka bir tabirle sivilere doğru kaydığı görülmektedir (Sözen, 2002:56). Bu da güvenlik hizmetlerinin özelleştirilmesinde bakış açısının zamanla değiştiği tezini doğrulamaktadır.

Türkiye’de özel güvenliğe geçiş adına ilk girişim 1960’lı yıllarda başlamış, ancak 1974 yılında TBMM’ye sunulan ve Adalet Komisyonu’nda görüşülen bir tasarı, özel güvenlik teşkilatı kurulmasının devletin kamu güvenliğini koruyamamasının bir itirafı olacağı gerekçesiyle reddedilmiştir (Derdiman, 2005:31). Sonrasındaki ilk ve somut adım ise 22.07.1981 tarihli 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanun ile oluşturulmuştur. Bu kanuna paralel 1990’lı yıllarda güvenlik hizmeti veren birçok şirket kuruldu. Ancak, bu kanunun bazı maddeleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilip, bazı maddeleri ise 1992 ve 1995 yıllarından değişikliğe uğraması sonucu mevzuat açısından bazı boşluklar oluşmuştur (Atılğan, 2009:262).

Gelişen sektörün mevzuat altyapısının daha derli toplu ve kapsamlı olarak ele alınması adına 10.06.2004 tarihinde 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun kabul edilerek, 26.06.2004 tarihinde 25504 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

5188 sayılı Kanunun amacını açıklayan 1. maddesinde; “Bu Kanunun amacı, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyetteki özel güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesine ilişkin esas ve usulleri belirlemektir” denmekte ve özel güvenliği ana/asıl değil, tamamlayıcı içerikte bir güvenlik hizmeti olarak ele almaktadır. Bu kanunun genel gerekçesinde ise; “Kanunun can ve mal güvenliğini sağlamak esasen devletin en önemli görevlerinden biridir. Öbür taraftan kişilerin canını ve malını koruma hakkı vardır. Devletçe sağlanan genel güvenliğe ek olarak, canını ve malını ayrıca korumak isteyenlere bu imkanın tanınması gerekir.” Bu şekilde devlet özel güvenliğe giden yolu açmakta, “kendi özel güvenliğinin sana, genel güvenliğinin bana” demektedir ve vatandaşın “malıma ve canıma yönelik haksız saldırılardan korunmak doğal hakkımdır, bunun için gerekli olan imkana

sahip olmalıyım” talebine olumlu cevap vermektedir (Eryılmaz, 2006:124). Bu kanunla amaçlanan genel hedeflere bakıldığında; ticaret yasasına göre kurulan şirketlerin faaliyetlerinin yasal bir zemine oturtulması, özel güvenlik alanındaki her tür faaliyetin kayıt altına, dolayısıyla denetim altına alınması, ülkede istihdam yaratılması, polisin yükünün hafifletilerek asıl görevini daha iyi yapmasına imkan sağlanmasıdır (ozelguvenlik.pol.tr, 2013a). Bu kanunla birlikte eğitim özelleştirilmiş, kişilerin güvenlik hizmeti alması sağlanmış, sivil örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayan engeller kaldırılmıştır.

5188 sayılı Kanunla koruma ve özel güvenlik hizmetlerinin çağdaş ihtiyaçlara ve gelişmelere uygun olarak devletin izni ve denetimi altında etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmesini amaçlayan özel güvenlik adına yeni bir hizmet sektörü ortaya çıkmıştır. Bu özel kolluk birimi, hem nitelik hem de nicelik olarak devletin güvenlik hizmetlerindeki yükünü hafifletmeye adaydır (Eryılmaz, 2006:132).

5188 sayılı Kanunda özel güvenliğin kolluk olduğuna ilişkin açık bir hüküm yer almamakta ancak genel kolluğu tamamlayıcı görev ve yetkiler vermektedir (Göksu vd., 2009:72). Özel güvenliğin özel yönetsel kolluk ve tamamlayıcı/yardımcı kolluk olduğu görüşü hakimdir. Bunun yanında özel güvenlik tanımlamasında “özel” kelimesi “genel”in karşıtı değil, “kamusal” kelimesinin zıddı olan “özel” olarak kullanıldığı ve yönetsel bir kolluk türü olamayacağı ileri sürülmektedir (Gülcü: 2004:6).

2. ÖZEL GÜVENLİK KAVRAMLARI

- Özel Güvenlik Eğitim Kurumları;

Silahlı/silahsız özel güvenlik görevlisi olmak isteyen adaylara ve yönetici olmak isteyenlere, müfredat dahilinde eğitim veren ticari kuruluşlardır. Eğitim kurumlarının özel güvenlik alanında faaliyette bulunması İçişleri Bakanlığı'nın iznine tâbidir.

- Özel Güvenlik Şirketleri;

Valiliklerden özel güvenlik izni almış olan kişi, kurum ve kuruluşlara silahlı/silahsız özel güvenlik hizmeti veren ve özel güvenlik görevlilerini istihdam eden ticari tüzel kişiliklerdir. Şirketlerin özel güvenlik alanında faaliyette bulunması yine İçişleri Bakanlığı'nın iznine tâbidir.

- Kurucu;

Özel Güvenlik alanında faaliyet gösteren şirketin/eğitim kurumunun/alarm merkezinin sahibi konumundaki gerçek ve/veya tüzel kişidir.

- Yönetici;

Özel güvenlik şirketlerinde özel güvenlik görevlilerine emir ve komuta etme, alınacak güvenlik tedbirlerini, bunların yerini, sırasını ve zamanını belirleme ve değiştirme yetki ve sorumluluğuna sahip olanlar ile özel güvenlik eğitim kurumlarında eğitimden sorumlu olan kişilerdir.

- Özel Güvenlik Görevlisi;

Kanun kapsamında özel koruma ve güvenlik hizmetini yerine getirmek amacıyla istihdam edilen, genel kolluğun sorumluluğunda bulunan ve özel güvenlik komisyonunun kendisine tanıdığı alanda, daha çok suç önleme faaliyeti yapmakla görevli silahlı/silahsız görev yapan kişilerdir.

- Özel Güvenlik İzni;

Özel Güvenlik uygulamasının yapılabilmesi için kişi, kurum ve kuruluşların, valiliklerden "Özel Güvenlik İzni" alması zorunludur. Bu uygulamaya tabi olmak ve çıkmak; kişi, kurum ve kuruluşların kendi istek ve taleplerine bağlıdır.

- İl Özel Güvenlik Komisyonu;

Vali Yardımcısının Başkanlığında, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Jandarma Komutanlığı, Ticaret Odası Başkanlığı, Sanayi Odası Başkanlığı, "Özel Güvenlik İzni" verilmesi ya da bu uygulamanın kaldırılması için başvuran kişi ya da kuruluşun temsilcisinden oluşur. Komisyonun özel güvenlik izni verilmesi ya da verilmemesi yönündeki kararları valinin onayına sunulur (ozelguvenlik.pol.tr, 2013b).

3. ÖZEL GÜVENLİĞİN GÖREV ALANLARI

5188 sayılı Kanun kaldırılan 2495 sayılı Kanun gibi özel güvenliğin görev yapabileceği yerleri tek bir maddede saymak yerine kanunun değişik yerlerine dağıtmış ve daha çok görev yerlerini ilgili komisyon kararına bırakmış görünmektedir. 5188 sayılı Kanunda getirilen görev alanıyla ilgili yeniliklerden birisi, kişilerin güvenlik hizmeti satın alabilmesini ve açık alanlarda özel güvenliğin görevlendirilebilmesini olanaklı hale getirmesidir (Göksu vd., 2009:74)

Görev alanları 5188 sayılı Kanunun Özel Güvenlik İzni başlıklı 3. maddesinde:

"Kişilerin silahlı personel tarafından korunması, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulması veya güvenlik hizmetinin şirketlere gördürülmesi özel güvenlik komisyonunun kararı üzerine valinin iznine bağlıdır. Toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde; para veya değerli eşya nakli gibi geçici veya acil hallerde, komisyon kararı aranmaksızın, valilik tarafından özel güvenlik izni verilebilir. Kişi ve kuruluşların talebi üzerine, koruma ve güvenlik ihtiyacı dikkate alınarak, güvenlik hizmetinin istihdam edilecek personel eliyle sağlanmasına, kurum ve kuruluşlar bünyesinde özel güvenlik birimi kurulmasına ya da bu hizmetin güvenlik şirketlerine gördürülmesine izin verilir. Bir kuruluş bünyesinde özel güvenlik birimi kurulmuş olması, ihtiyaç duyulduğunda ayrıca güvenlik şirketlerine hizmet gördürülmesine mani değildir." denilmektedir. Burada, kişi, kurum ve kuruluşların korunması, toplantı, konser, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler, para veya değerli eşya nakli gibi geçici veya acil haller şeklinde özel güvenliğin görevlendirilebileceği alanlar olarak 5188 sayılı Kanunun 3. maddesinde sıralanmaktadır.

Ayrıca 5188 sayılı Kanunun Ek Önlemler başlıklı 6. maddesinde yapılan düzenlemeler şöyledir:

"Mülkî idare amirleri havalimanı, liman, gümrük, gar ve istasyon gibi yerler ile spor müsabakalarının, sahne gösterilerinin ve benzeri etkinliklerin yapıldığı yerlerdeki özel güvenlik tedbirlerini denetlemeye ve kamu güvenliğinin gerektirdiği hallerde ek önlemler aldirmaya yetkilidir.

Kamu güvenliğinin sağlanması yönünden 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ile vali ve kaymakamlara verilen yetkiler saklıdır. Bu yetkilerin kullanılması durumunda özel güvenlik birimi ve özel güvenlik personeli mülkî idare

amirinin ve genel kolluk amirinin emirlerini yerine getirmek zorundadır.” denilmiş ve özel güvenliğin görev alabileceği alanlar bu maddede de sıralanmaya devam edilmiştir. Burada havalimanı, liman, gümrük, gar ve istasyon gibi yerler ile spor müsabakalarının, sahne gösterilerinin ve benzeri etkinliklerin yapıldığı yerler, özel güvenliğin görevlendirilebileceği yerler olarak gösterilmektedir.

5188 sayılı Kanunun Özel Güvenlik Görevlilerinin Yetkileri başlıklı 7. maddesinde görev yerleri sayılmaya devam edilmektedir:

“...
...

b) Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

...

e) Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme.

f) Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları X-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.” denilmektedir.

Burada ayrıca cenaze ve düğün törenleri ile tabii afet durumlarını eklenmektedir. Bu maddede yapılan düzenlemeye dayanılarak bu gibi durumlarda da özel güvenlik görevlendirilebileceği vurgulanmaktadır.

5188 sayılı Kanunun 8. maddesinde silah bulundurma ve taşıma yetkisi düzenlenirken: “... Ancak eğitim ve öğretim kurumlarında, sağlık tesislerinde, talih oyunları işletmelerinde, içkili yerlerde silahlı özel güvenlik görevlisi çalıştırılmasına izin verilmez. Özel güvenlik görevlileri, özel toplantılarda, spor müsabakalarında, sahne gösterileri ve benzeri etkinliklerde silahlı olarak görev yapamazlar” denmekte ve silahlı özel güvenliğin görevlendirilemeyeceği yerleri tek tek sıralamaktadır. Bu yerlerde ancak silahsız güvenlik hizmeti verilebileceği hükmü getirilmiştir.

5188 sayılı Kanunun 9. maddesinde ise Görev Alanı ile ilgili yapılan düzenleme şöyledir:

“Bu görevliler 7 nci maddede (özel güvenlik görevlilerinin yetkilerinin düzenlendiği madde) sayılan yetkileri sadece görevli oldukları süre içinde ve görev alanlarında kullanabilirler.

Özel güvenlik görevlileri silahlarını görev alanı dışına çıkaramazlar. İşlenmiş bir suçun sanığı veya suç işleyeceğinden kuvvetle şüphelenilen kişinin takibi, dışarıdan yapılan saldırılara karşı tedbir alınması, para ve değerli eşya nakli, kişi koruma ve cenaze töreni gibi güzergâh ifade eden durumlarda güzergâh boyu görev alanı sayılır. Görev alanı, zorunlu hallerde Komisyon kararıyla genişletilebilir.

Zor kullanma ve yakalama yetkilerinin kullanılmasını gerektiren olaylar en seri vasıta ile yetkili genel kolluğa bildirilir; yakalanan kişi ve zapt edilen eşya genel kolluğa teslim edilir” denilmektedir.

Bu düzenlemelerden anlaşıldığı üzere, özel güvenliğin tamamlayıcı kolluk görevini yerine getirdiği ve kanunda belirtilen görev ve yetkileri genel kolluk olay yerine gelinceye kadar ve daha sonrasında da genel kolluğa yardımcı olarak sınırlı tutulmuştur. 5188 sayılı Kanun ve bu kanunun uygulamasına

ilişkin yönetmelikle özel güvenliğin görev yapabileceği yerler genişletilmiş ve yetkili olduğu görev alanlarının genişletilip daraltılması ilgilinin istemi ve komisyonun kararına bırakılmıştır.

Ayrıca, özel güvenlik görevlileri işlenmiş bir suçun sanığını ancak kendi görevli olduğu alanlar içinde yakalamak için takip eder, bu sanığın görev alanının dışına çıkması halinde o kişiyi ancak vatandaş sıfatıyla takip edebilir (Eryılmaz, 2006:127).

4. ÖZEL GÜVENLİK GÖREVLİLERİNİN GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI

5188 sayılı Kanun ve uygulamasına ilişkin yönetmelikle daha önceki dönemde karşılaşılan uygulamadaki sıkıntılara çözüm getirecek düzenlemelere gidilmiştir. Bu bağlamda yasada özel güvenlik görevlilerinin yetkileri tek tek düzenlenmiştir.

5188 sayılı Kanununun 7. maddesinde özel güvenlik görevlilerinin görevleri şöyle sıralanmıştır:

“a.- Koruma ve güvenliğini sağladıkları alanlara girmek isteyenleri duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

b.- Toplantı, konser, spor müsabakası, sahne gösterileri ve benzeri etkinlikler ile cenaze ve düğün törenlerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

c.- Ceza Muhakemesi Kanununun 90. maddesine göre yakalama.

d.- Görev alanında, haklarında yakalama emri veya mahkumiyet kararı bulunan kişileri yakalama ve arama.

e.- Yangın, deprem gibi tabii afet durumlarında ve imdat istenmesi halinde görev alanındaki işyeri ve konutlara girme.

f.- Hava meydanı, liman, gar, istasyon ve terminal gibi toplu ulaşım tesislerinde kimlik sorma, duyarlı kapıdan geçirme, bu kişilerin üstlerini dedektörle arama, eşyaları x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirme.

g.- Genel kolluk kuvvetlerine derhal bildirmek şartıyla, aramalar sırasında suç teşkil eden veya delil olabilecek ya da suç teşkil etmemekle birlikte tehlike doğurabilecek eşyayı emanete alma.

h.- Terk edilmiş ve bulunmuş eşyayı emanete alma.

i.- Kişinin vücudu veya sağlığı bakımından mevcut bir tehlikeden korunması amacıyla yakalama.

j.- Olay yerini ve delilleri koruma, bu amaçla Ceza Muhakemesi Kanununun 168. maddesine göre yakalama.

k.- Türk Medeni Kanunu'nun 981. maddesine, Borçlar Kanunu'nun 52. maddesine, Türk Ceza Kanunu'nun 24 ve 25. maddesine göre zor kullanma.”

Bu maddede tek tek sıralanan görev ve yetkiler özel güvenlik görevlilerinin uygulamada karşılaştıkları veya karşılaşılabilecekleri durumlarda ne yapmaları gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca, görev yaptıkları yerde herhangi bir sıkıntı ile karşılaşıldığında yaptıkları işin doğrudan yasal dayanağını ortaya koyarak özel güvenlik görevlilerinin işini kolaylaştırmıştır. Daha önceden karşılaşılan üst araması, kimlik sorulması gibi durumlarda üçüncü kişilerin dirençleri ile

karşılaşmakta ve güvenlik görevlilerine doğrudan yetki veren kanuni dayanağın açık olmamasından dolayı gereksiz tartışmalara konu olan durumlara açıklık getirilmesi yönünde bir uygulamaya gidildiği görülmektedir (Göksu vd., 2009:77).

5188 sayılı Kanun, özel güvenlik görevlilerin yetkilerinden sadece “önleme amaçlı arama” ve “önleme amaçlı yakalama”yı özel güvenlik görevlilerin kullanımına sunmuştur. Ayrıca, Kanunun 8. maddesi özel güvenlik görevlilerine silah bulundurma ve taşıma yetkisi vermiştir.

Yukarıda sayılan yetkiler genel olarak;

- “Olay yerini ve delilleri koruma,
- Durdurma, kimlik sorma ve arama,
- Emanete alma,
- Yakalama,
- Zor kullanma (ve men etme),
- Acil durumlarda yardım isteyenlere yardım etme.” (Eryılmaz, 2006:129).

Burada unutulmaması gereken bir nokta ise şudur ki; özel güvenlik görevlilerinin üst aramasını elle değil, ancak x-ray cihazı veya benzeri güvenlik sistemleri ile yapabileceğidir.

5. ÖZEL GÜVENLİK YAPILANMASI

Türkiye’de özel güvenlik hizmetleri, 3201 sayılı Kanunun 1. maddesinde belirtilen İçişleri Bakanlığı adına sorumluluk esasına göre Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı tarafından yürütülür. Emniyet Genel Müdürlüğü merkez yapılanmasında muhatap birim Emniyet Genel Müdürlüğü adına Özel Güvenlik Dairesi Başkanlığı’dır. Taşra yapılanması; 81 İl Emniyet Müdürlüğünde şube müdürlüğü şeklindedir.

Özel güvenlik yapılanması adına özel güvenlik şirketleri ve özel güvenlik eğitim kurumları faaliyet iznini İçişleri Bakanlığı’ndan alır. Özel güvenlik birimleri, özel güvenlik hizmeti alan yerler ve alarm izleme merkezleri özel güvenlik iznini valiliklerden alır (ozelguvenlik.pol.tr, 2013a).

Ayrıca, özel güvenlik birimlerinin iç işleri ve yönetimiyle ilgili 5188 sayılı Kanunun uygulamasında yapılanma ile ilgili bir genelge ile düzenlenmiştir. 17.07.2012 tarih ve 2012/71 sayılı Emniyet Genel Müdürlüğü’nün Özel Güvenlik Hizmetleri Birleştirilmiş Genelgesi’ndeki 5.1. maddesinde özel güvenliğin yönetsel yetki sıralama yapısı ile ilgili düzenlemede; “Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlarda, özel güvenlik hizmetinin yönetimi ve özel güvenlik görevlilerinin denetimi amacıyla, özel güvenlik birimlerinin iş hacmine ve personel sayısına göre yeteri kadar “Koruma ve Güvenlik Şefi”, “Koruma ve Güvenlik Amiri” ve “Koruma ve Güvenlik Müdürü” kadroları oluşturulabilecektir. Bu yöneticiler koruma ve güvenlik hizmetlerinin aksatılmadan yürütülmesi için gerekli tedbirleri alacak ve tespit ettikleri eksiklikleri kurum yetkilisine bildirecektir. Koruma ve güvenlik müdürü, koruma güvenlik amiri ile koruma ve güvenlik şefi kurum yetkilisinin belirleyeceği birime bağlanabilecektir.” denilmiştir.

Buradan anlaşılacağı üzere özel güvenlik örgütü duruma göre, “Koruma ve Güvenlik Görevlisi”, “Koruma ve Güvenlik Şefi”, “Koruma ve Güvenlik Amiri” ve “Koruma ve Güvenlik Müdürü” kadrolarından oluşmakta ve bu şekilde yönetsel yetki sıralama yapısı ortaya çıkmaktadır (Filiz, 2006:165-166).

6. ÖZEL GÜVENLİĞİN EĞİTİMİ

Dünyada bilim ve teknoloji çok hızlı gelişmesi paralelinde eğitim sistemleri de gelişmektedir. Bu nedenle genel kolluğun tamamlayıcısı ve vatandaşla doğrudan muhatap olan özel güvenlik personelini yetiştirilmesi ve eğitimi yani görevden önceki ve görev sırasındaki eğitimi önemlidir. Özel güvenlik personelinin yetiştirilmesi ve eğitimi 5188 sayılı Kanununun 14. maddesinde düzenlenmiştir.

5188 sayılı Kanununun 14. maddesinde;

“Özel güvenlik temel eğitimi teorik ve pratik eğitim ile silah eğitiminden oluşmak üzere yüz yirmi ders saatinden; yenileme eğitimi altmış ders saatinden az olmamak üzere düzenlenir. Yükseköğretim kurumlarının güvenlikle ilgili fakülte ve meslek yüksekokullarından mezun olanlar ile fakülte ve meslek yüksek okullarının güvenlikle ilgili bölümlerinden mezun olanlarda silah eğitimi dışında özel güvenlik temel eğitimi şartı aranmaz. Genel kolluk kuvvetlerinden ve Milli İstihbarat Teşkilatından emekli olanlar ile en az beş yıl bu görevlerde çalıştıktan sonra kendi istekleriyle görevlerinden ayrılmış olanlarda, özel güvenlik temel eğitimi şartı ve Kanununun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde belirtilen eğitim şartı aranmaz.

Özel güvenlik eğitimi, ücreti karşılığında İçişleri Bakanlığınca verilebileceği gibi, Bakanlıktan faaliyet izni alan özel eğitim kurumlarınca da verilebilir. Yeterli bina, araç, gereç ve personel bulunması şartıyla özel güvenlik yenileme eğitimi, valiliğin izniyle güvenlik hizmetinin sağlandığı yerde verilebilir. Özel güvenlik eğitimi verecek kurumların kurucu ve yöneticilerinde 5 inci maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şartlar aranır.

Özel güvenlik eğitiminin niteliği, müfredatı, eğiticilerde ve eğitim merkezlerinde aranacak şartlar ile eğitim sonucu yeterliliğin belirlenmesine ve sınavlarda görevlendirileceklere yapılacak ödemelere ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir” şeklindedir.

Özel güvenlik temel eğitim programına 5188 sayılı Kanununun uygulamasına ilişkin yönetmeliğin Ek-11 şeklinde yer verilmiştir. Bu ektaki tabloda 11 ders başlığı bulunduğu görülmektedir. Özel güvenlik eğitim kurumlarında; Özel Güvenlik Hukuku ve Kişi Hakları, Güvenlik Tedbirleri, Güvenlik Sistem ve Cihazları, Temel İlk Yardım, Yangın Güvenliği ve Tabii Felaketlerde Müdahale Tarzı, Uyuşturucu Madde Bilgileri, Etkili İletişim, Kalabalık Yönetimi, Kişi Koruma, Genel Kollukla İlişkiler, Silah Bilgisi ve Atış dersleri silahlı özel güvenlik görevlisi olacak kişiler için 120 saat süreyle gerçekleştirilmektedir. Silahsız özel güvenlik görevlisi olacak kişiler ise Silah Bilgisi ve Atış dersi dışındaki dersleri alarak özel güvenlik temel eğitimini tamamlamaktadır. Yenileme eğitimleri de yukarıda sayılan bu dersler üzerinden yapılmaktadır. Derslerin süreleri, içerikleri, yöntemleri, dersleri verecek uzman eğitimcilerin nitelikleri Yönetmelik ile belirlenmiştir. Bu kanunla getirilen yenilikler arasında; özel güvenlik görevlileri ve yöneticileri için 120 saatlik özel güvenlik temel eğitimi, (5 yıl sonrasında) 60 saatlik yenileme eğitimi alma zorunluluğu olduğu ve üniversitelerin güvenlikle ilgili bölümlerinden mezun olan kişilerden 5 yıl süreyle silah eğitimi hariç temel eğitim koşulu aranmayacağı belirtilerek, İçişleri Bakanlığının izni ile açılan özel güvenlik eğitim kurumlarında da özel güvenlik temel eğitimi ve yenileme eğitimi verilebileceği şeklindeki düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır (Ekmekçi, 2005:27-46).

Gerek temel eğitim gerek yenileme eğitiminde adayların derslerinde en az üçte ikisine devam zorunluluğu vardır.

5188 sayılı Kanunun uygulamasına ilişkin Yönetmeliğin 42. maddesi ile derste kullanılacak kitaplarla ilgili düzenleme yapılmıştır. Buna göre, özel güvenlik eğitiminde kullanılacak yayınların Emniyet Genel Müdürlüğü Yayın Yönetmeliği'ne göre tavsiye edilmiş yayınlardan olması koşulu aranmaktadır. Ancak, üniversitelerde ders kitabı ve ekipmanı olarak kullanılan eğitim araçlarında bu koşul kaldırılmıştır. Uygulamalı dersler için verilen eğitimde yeterli ekipman (silah, mermi, dedektör vb.) hazır bulundurulması gerekmektedir

7. ÖZEL GÜVENLİĞİN DENETİMİ

Özel güvenliğin denetimi konusu incelendiğinde; iç, dış ve yargı denetimi olarak bir ayırıma gidilebilir.

- İç Denetim:

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Özel Güvenlik Hizmetleri Birleştirilmiş Genelgesi'ndeki Hiyerarşik Yapılanma başlıklı 5.1. maddesinde, yönetsel yetki sıralaması hakkında düzenleme yapılarak, Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlarda, özel güvenlik hizmetinin yönetimi ve özel güvenlik görevlilerinin denetimi amacıyla, özel güvenlik birimlerinin iş hacmine ve personel sayısına göre yeteri kadar Koruma ve Güvenlik Şefi, Koruma ve Güvenlik Amiri ve Koruma ve Güvenlik Müdürü kadroları oluşturulabileceği, bu yöneticiler koruma ve güvenlik hizmetlerinin aksatılmadan yürütülmesi için gerekli tedbirleri alacağı ve tespit ettikleri eksiklikleri kurum yetkilisine bildireceği, koruma ve güvenlik müdürü, koruma güvenlik amiri ile koruma ve güvenlik şefi kurum yetkilisinin belirleyeceği birime bağlanabileceği hükümleriyle özel güvenlik iç denetim hiyerarşisi oluşturulmuştur.

- Dış Denetim:

5188 sayılı Kanunun uygulamasına ilişkin Yönetmeliğin Denetim başlıklı 43. maddesinde; Bakanlık ve valilikler, Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğini, yasak uygulama ve davranışların bulunup bulunmadığını ve amaç dışında faaliyet gösterilip gösterilmediğini tespit etmek amacıyla, özel güvenlik şirketlerini, alarm izleme merkezlerini, özel güvenlik birimlerini ve özel eğitim kurumlarını her zaman denetleyebilir. Havalimanı ve deniz limanlarının denetiminde, uluslararası anlaşmalar ve 25/07/1997 tarih ve 97/9707 sayılı Sivil Hava Meydanları, Limanlar ve Sınır Kapılarında Güvenliğin Sağlanması, Görev ve Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilip getirilmediği göz önünde bulundurulur.

Yönetmeliğin Denetimin Kapsamı başlıklı 44. maddesinde; denetim sırasında, faaliyet izninin ve personelin çalışma izinlerinin geçerli olup olmadığı; özel güvenlik görevlileri için mali sorumluluk sigortasının yaptırılıp yaptırılmadığı; üçüncü kişilere verilen koruma ve güvenlik hizmetlerine ilişkin sözleşmelerin usulüne uygun düzenlenip düzenlenmediği ve bu sözleşmelerin zamanında valiliğe bildirilip bildirilmediği; görev alanına uyulup uyulmadığı; silah ve teçhizatın ruhsatlı olup olmadığı ve bunların usulüne uygun korunup korunmadığı; kayıt ve defterlerin usulüne uygun tutulup tutulmadığı; eğitim hizmetlerinin bu Yönetmelik hükümlerine uygun yürütülüp yürütülmediği,

Kanun ve bu Yönetmeliğin diğer hükümlerinin uygulanıp uygulanmadığı ve amaç dışında faaliyet gösterilip gösterilmediği incelenir.

Yönetmeliğin Denetim Sonucunun İzlenmesi başlıklı 45. maddesinde ise; denetim sonucu düzenlenen raporun bir sureti denetlenen birimin dosyasında muhafaza edilir, diğer sureti valiliğe, ilgisine göre bir sureti de Bakanlığa sunulur.

Denetim sonucunda tespit edilen eksiklikler ilgili kişi, kurum, kuruluş, eğitim kurumu, alarm izleme merkezi ve şirkete yazılı şekilde bildirilerek bu eksiklikleri gidermesi için eksikliğin niteliğine göre asgari yedi gün süre verilir. Bu süre sonunda eksiklikler giderilmediği takdirde veya denetim sonucu konusu suç teşkil eden uygulamalar tespit edildiğinde Kanunun 19. ve 20. maddesinde belirtilen cezalar uygulanır. Ayrıca, amacı dışında faaliyet gösterdiği veya suç kaynağına dönüştüğü tespit edilen şirketlerin veya özel eğitim kurumlarının faaliyet izni Bakanlıkça alarm izleme merkezlerinin yeterlilik belgesi valilikçe iptal edilir.

Yönetmeliğin İdari Para Cezalarının Uygulanması başlıklı 46. maddesi; Kanunun 20. maddesinde belirtilen hallerde, suça ilişkin tutanaklar eklenmek suretiyle, ilgili kişi ve kuruluşa en az yedi gün süre verilerek savunması istenir. Savunması yeterli görülmeyenlere ilçelerde kaymakamın, illerde valinin onayı ile idari para cezası verilir.

Para cezası verilmesine ilişkin onaylar yedi gün içinde ilçelerde mal müdürlüklerine, illerde defterdarlığa gönderilir.

Bu maddede öngörülen idari para cezaları o yerin valilik veya kaymakamlığının bildirimini üzerine 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre Maliye Bakanlığınca tahsil olunur.

5188 sayılı Kanunun Denetim başlıklı 22. maddesine göre; İçişleri Bakanlığı ve valilikler özel güvenlik hizmetleri kapsamında özel güvenlik birimlerini, özel güvenlik şirketlerini ve özel güvenlik eğitim kurumlarını denetlemeye yetkilidir. Bu madde doğrultusunda Özel Güvenlik Daire Başkanlığı'nın yanında özel güvenliğin denetimi yapmak üzere 2011 yılında çıkarılan 661 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 14., 15. ve ek 31. maddeleriyle Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı kurulmuştur.

Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği'nin Başkanlığın Görevleri başlıklı 7. maddesine göre Başkanlık;

- a) Özel güvenlik hizmetlerinin denetlenmesine ilişkin çalışmaları yapmak,
- b) Ülke genelinde özel güvenlik şirketlerini, özel güvenlik eğitim kurumlarını, alarm izleme merkezlerini, özel güvenlik izni verilen yer ve kişiler ile özel güvenlik görevlilerinin; Kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine uygun olarak denetlenmelerini sağlamak,
- c) Denetim rapor formlarını hazırlamak ve denetim faaliyetlerini yürütmek,
- ç) Başkanlığın stratejik hedef ve faaliyetlerini belirlemek, görev alanına giren hizmetlerle ilgili istatistikî verileri tutmak, analizlerini yapmak, denetim sonuçlarını yetkili birimlere iletmek,
- d) Başkanlık personelinin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek, eğitim plan ve programlarını hazırlamak/ hazırlatmak veya bu alanda hizmet satın almak, yurt dışı ve yurt içinde kurs, seminer ve benzeri eğitim faaliyetlerini yürütmek,
- e) Başkanlığın teftiş ve denetlenmesine ilişkin işlemleri yürütmek,

- f) Başkanlık birimlerinin görevlerini etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesi amacıyla ihtiyaçları belirlemek, gereken araç, gereç ve her türlü donanımın tahsisini sağlamak,
- g) Bütçe işlemlerini, personelin maaş ve özlük haklarını, ödüllendirme ve disiplin işlemlerini yürütmek,
- ğ) Müfettişlerce yapılacak denetlemelere ilişkin her türlü bilgi ve belgeler ile denetim sonuçlarının takibine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- h) Ülke genelinde yürütülen özel güvenlik denetleme hizmetlerini değerlendirmek ve ilgili birimlerle koordineli olarak denetim politikasını belirlemek,
- ı) Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak, ile görevlidir.

Söz konusu Başkanlıkta denetleme yapması için polis müfettişleri görevlendirilecektir. Yapılanma, Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı'nda olduğu gibi Ankara dışında bölge çalışma merkezleri ve buralarda görev yapacak müfettişlerden oluşmaktadır.

- Yargı Denetimi:

5188 sayılı Kanunun 23. maddesinde özel güvenlik görevlileri Türk Ceza Kanunu'nun uygulanmasında memur sayılır. Bunlara karşı görevleriyle ilgili suç işleyenler devlet memuru aleyhine suç işlemiş gibi ceza görürler, kuralı devam ettirilmiştir. 5188 sayılı Kanunda hem kurum yetkililerine hem de özel güvenlik hizmeti verenlere adli cezalar konmuştur. 5188 sayılı Kanun adli suçlar ve cezalar başlığı altında 19. maddede getirdiği hükümler:

"Bu Kanunda öngörülen adli suçlar ve cezalar şunlardır:

a) Bu Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen özel güvenlik iznini almadan özel güvenlik görevlisi istihdam eden kişilere veya kuruluşların yöneticilerine üç aydan bir yıla kadar hapis veya idari para cezası ile cezalandırılır.

b) Bu Kanunun 5 inci maddesinde belirtilen faaliyet iznini almadan özel güvenlik faaliyetinde bulunan şirketlerin kurucu ve yöneticilerine, bu Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen izni almadan özel güvenlik birimi oluşturan kurum ve kuruluşların yöneticilerine, bu Kanunun 14 üncü maddesinde belirtilen izni almadan özel güvenlik eğitimi veren kurum ve kuruluşların yöneticileri üç aydan bir yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu şekilde cezalandırılan kişiler, özel güvenlik şirketlerinde ve özel güvenlik eğitimi veren kurumlarda kurucu ve yönetici olamazlar.

c) Bu Kanunun 11 inci maddesine göre çalışma izni verilmeyen kişileri özel güvenlik görevlisi olarak istihdam eden kişi, kurum, kuruluş veya şirketlerin yetkilileri, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu kişilerin silahlı olarak çalıştırılmış olması halinde, verilecek ceza bir kat artırılır. Bu suçun bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ayrıca bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

d) Bu Kanunun 21 inci maddesinde belirtilen özel güvenlik malî sorumluluk sigortasını yaptırmadan özel güvenlik görevlisi istihdam eden kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine istihdam ettikleri her kişi için yüzelli gün adli para cezası ile cezalandırılır.

e) Bu Kanunda belirtilen faaliyet iznini almadan özel güvenlik hizmeti veya özel güvenlik eğitimi verdiğini ilân eden veya reklâm yapan kişi; kurum, kuruluş veya şirketlerin yöneticilerine altı aya kadar hapis ve elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır." denilmektedir.

Bu kanunun dışında kalan konularda, özel güvenlik görevlileri, herkesin bağı olduğu genel hukuk kurallarına bağıdırlar. Ancak, iş ve işveren ilişkilerinde çıkan uyuşmazlıklarda özel güvenlik görevlileri, çalıştırıldıkları kadro durumuna göre iş hukuku ya da Devlet Memurları Kanunu'na göre ya iş mahkemelerine ya da idare mahkemelerinde dava açabileceklerdir. Ancak, özel güvenlik görevlileri ve özel güvenlik şirketleri ve yöneticileri için kesilen idari para cezalarına karşı, cezaların tebliğinden itibaren 7 gün içinde yetkili idare mahkemesine itiraz edebileceklerdir (Göksu vd., 2009:98).

8. ÖZEL GÜVENLİK BÜROKRASİSİNİN AKTÖRLERİ VE SEKTÖRE DEVLET NÜFUZU

Özel güvenlik sektörünün kamu politikası adına birçok aktörü vardır. Kamu politikası, kamu kurum ve kuruluşları için önemli görevler içerir. Ancak, bu süreçte sadece kamu kurumları rol oynamaz. Ülkeden ülkeye değişir, ülkelerin gelişmişlik seviyesi, demokratikleşme kültürü gibi birçok faktör bu rol dağılımını etkiler (Çevik, 2007:133).

5188 sayılı Kanunu kabul eden Türkiye Büyük Millet Meclisi, Kanun hükümlerini yürüten Bakanlar Kurulu, 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 1. maddesinde belirtildiği gibi ülkenin genel güvenliğinden ve asayişinden sorumlu olan ve Kanun'un Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik hükümlerini yürüten İçişleri Bakanlığı, bakanlığa bağı genel kolluk kuvvetleri olarak adlandırılan Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı, ayrıca bakanlık adına Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Güvenlik Daire Başkanlığı ile İl Emniyet Müdürlükleri ve Jandarma Genel Komutanlığı Özel Güvenlik Şube Müdürlüğü ile İl Jandarma Komutanlıkları, üniversiteler, siyasi partiler, özel güvenlik eğitim kurumları ve uzman eğitimciler, özel güvenlik şirketleri, özel güvenlik görevlileri, dernekler (Özel Güvenlik Hizmetleri ve Eğitimi İşverenleri Derneği, Güvenlik Servisleri Organizasyon Birliği Derneği, Akdeniz Özel Güvenlik Hizmetleri Derneği, Özel Güvenlik Şirketleri Dayanışma Derneği, Özel Güvenlik Hizmetleri Derneği, Tüm Özel Güvenlikçiler Derneği, Özel Güvenlik Teşkilatı Mensupları Derneği), federasyonlar (Tüm Özel Güvenlik Dernekleri Federasyonu), TOBB Sektör Meclisi, medya, uluslararası kuruluşlar, hizmet alan kamu ve özel sektör, özel güvenlik eğitimi ile ilgili kamu politikalarının aktörlerindedir.

Bu kadar geniş çevresi olan özel güvenlik sektörünün hacmine rakamlarla bakacak olursak;

Tablo 1: Özel Güvenlik Kurumları ve Özel Güvenlik Görevlileri İstatistikleri

	2010	2011	2012	2013	2014	TOPLAM
Faaliyet İzin Belgesi Alan Şirket Sayısı	123	83	108	107	24	1.616
Faaliyet İzin Belgesi Alan Eğitim Kurumu Sayısı	36	10	15	11	5	757
Özel Güvenlik İzni Olan Yer Sayısı	4.595	6.134	4.648	2.762	4.103	65.148
Sertifika Alan ÖGG Sayısı	136.192	142.267	125.379	108.589	80.369	1.147.150
Kimlik Alan ÖGG Sayısı	76.626	58.685	71.337	38.132	44.189	640.310
Tahsis Edilen ÖGG Kadrosu	41.900	42.768	61.192	18.903	39.457	459.980
Mevcut ÖGG Sayısı	22.901	8.825	23.118	19.036	7.489	217.285
Alarm Merkezi Sayısı	44	30	45	33	2	304

Kaynak: ozelguvenlik.pol.tr, 2013c – e.t. 17.03.2014

(Not: Tabloda 2010-2014 dönemini içerir bilgilere yer verilmiştir. Ancak, toplam rakamlar ise 2004-2014 dönemlerini içermektedir.)

Özel güvenlik; 1.616 adet faaliyet izin belgesi alan şirket, 757 adet faaliyet izin belgesi alan eğitim kurumu, 65.148 adet özel güvenlik izni alan yer, 1.147.150 adet sertifika alan özel güvenlik görevlisi, 640.310 adet kimlik alan özel güvenlik görevlisi, 459.980 adet tahsis edilen özel güvenlik görevlisi ve 217.285 adet mevcut özel güvenlik görevlisi olan çok büyük bir sektördür.

Özel güvenlik sektörü aktörlerinin özel güvenlik hizmetlerine ilişkin düşünceler, akademik çalışmalar, itirazlar, toplumun taleplerine ilişkin faaliyetler ve iyileştirme ihtiyaçları vb. özel güvenlik adına kamu politikası üzerinde etkili olmaktadır.

Bununla birlikte, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de özel güvenlik şirket ve eğitim kurumları yöneticilerinin daha çok devletin kolluk kuvvetlerinden emekli şahıslar olması ve bu kişilerin sektörde faaliyet göstermesi adına özellikle yasal düzenlemelerin oluşturulması özel güvenlik sektöründe yine devlet adamları bağlantılı emir komuta zincirinin devam ettiğini göstermektedir. Bu isimlere örnek olarak, emekli Tuğgeneral Veli Küçük, İstanbul Eski Valisi Erol Çakır, MİT eski Müsteşarı Sönmez Köksal gibi isimler verilebilir. Bu durum sektörün sivilleşmesi ve serbest piyasaya açılıp işi en iyi yapanın alması adına handikap oluşturmaktadır (Atılğan, 2009:265).

9. ÖZEL GÜVENLİK POLİTİKASI, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Her ülkenin farklı hizmet alanlarında kamu politikaları bulunmaktadır. Güvenlik, adalet, sağlık, sosyal güvenlik, eğitim, özel güvenlik politikası gibi.

Gelişen ve küreselleşen dünya ve ülkemizde devletlerin vazgeçemediği ve tamamen devredemediği bazı hizmet alanları bulunmaktadır. Bunların başında adalet ve güvenlik alanları sayılabilir. Ancak, gelişen iş alanlarındaki nüfus sayısındaki, suç oranları ve içeriğindeki artış ve piyasa ekonomisi anlayışı uyarınca devletin küçülme istemesi eğilimi gibi nedenlerden dolayı kamu tarafından sağlanan güvenlik hizmetlerinin yetersizliği ortaya çıkmıştır. Devletin de güvenlik hizmetlerini toplumun her kesimi ulaştırma imkanının olmaması durumu ortaya çıkınca güvenlik sektörünün kapıları da özel sektöre açıldığı ve buna izin verildiği görülmektedir. Burada üzerinde durulması

gereken konu, devletin güvenlik hizmetlerini ulaştıramadığı noktaları özel sektör aracılığıyla götürülmesi ancak bu hizmetlerin devamlı suretle denetiminin yapılmasıdır. Başka bir ifade ile, devletin her yerde olması mümkün olmadığından bu şekilde birçok yere nüfuz ederek kamu düzeni ve güvenliğini sağlamasıdır. Çünkü, özel güvenlik görevlileri de kamu yönetiminin gözetimi ve denetimi altında olmak koşuluyla bir bakıma devleti temsil etmektedir.

Bu talepler doğrultusunda kamu politikası belirlemek adına başta 2495 sayılı Kanun 1981 yılında daha sonrasında daha kapsamlı olarak 5188 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelik, genelge ve emirler çıkarılmıştır. Bu kanunun genel gerekçesinde; “Kamunun can ve can güvenliğini sağlamak esasen devletin en önemli görevlerinden biridir. Öbür taraftan kişilerin canını ve malını koruma hakkı vardır. Devletçe sağlanan genel güvenliğe ek olarak, canını ve malını ayrıca korumak isteyenlere bu imkanın tanınması gerekir.” Bu şekilde devlet özel güvenlikle ilgili kamu politikasını belirlemekte ve özel güvenliğe giden yolu açmakta, “kendi özel güvenliğin sana, genel güvenliğin bana” demekte ve vatandaşın “malıma ve canıma yönelik haksız saldırılardan korunmak doğal hakkımdır, bunun için gerekli olan imkana sahip olmalıyım” talebine olumlu cevap vermektedir.

Bu şekilde kendilerince bu sektöre giren ve kayıtlı olmayan kişi ve birimleri kontrol ve denetim altına alınması amaçlanmaktadır. Genel olarak ise; ticaret yasasına göre kurulan şirketlerin faaliyetlerinin yasal bir zemine oturtulması, özel güvenlik alanındaki her tür faaliyetin kayıt altına dolayısıyla denetim altına alınması, ülkede istihdam oluşturulması, polisin-jandarmanın (genel kolluğun) yükünün hafifletilerek asıl görevini daha iyi yapmasına imkan sağlanmasıdır.

Özel güvenlik adına kamu politikalarının bazı sorunları bulunmaktadır. Bu alanlarda en kısa zamanda değişikliğe gidilmesi ve düzeltilmesi gerekmektedir. Bu alanları ve çözüm önerilerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Özel güvenlik görevlilerine verilen 120 saatlik temel eğitim yeterli olmamaktadır. Derslerin konu, içerik ve süreleri tekrar gözden geçirilmelidir. Örneğin, etkili iletişim ve halkla ilişkiler konusu ve derslerine ağırlık verilmesi, özgüven kazandırıcı, kendi hak ve yetkilerini tam ve net olarak bilmelerine yönelik temel eğitim konularını kapsayan dersler verilmelidir.

2. Eğitim kurumlarını işlevselliği tartışma konusudur. Çoğu tamamen ticari amaçlı olup birçoğu devam mecburiyeti istememekte, temel eğitim dersleri bile tam olarak verilmemekte ve kağıt üzerinde kaldığı görülmektedir. Denetimleri bu kurumlar üzerinde yoğunlaştırmak gerekir.

3. Özel güvenlik şirket ve eğitim kurumlarının hizmet verdiği alanın genişliği, çalıştırdığı personel sayısı, bilançosu gibi kriterler baz alınarak bazı sınıflandırma ve tasnif yapılması, bu birimlere o yönden yaklaşılması ve sınıfına göre bazı kolaylık gösterilmesi gerekir.

4. Yöneticilerin çoğunlukla emekli asker ve polislerden olması ve genellikle geçmiş alışkanlıklarını devam ettirmek istemeleri sektöre herhangi bir yenilik katmamakta ve genel kolluğun mantığından ayrılamamaktadır. Bu nedenle de sektöre yeni açılım sağlamaları pek mümkün olmamaktadır. Ayrıca, yeni yöneticilerin ortaya çıkması ve geliştirilmesi adına da bir engel olmaktadır. Yöneticilerin ilgili bölümlerden mezun olmak şartı aranması yararlı olacaktır.

5. Özel güvenlik görevlilerinin ücretleri düşük olduğundan, birçoğu bu işi geçici olarak yaptıklarını düşünmekte ve en kısa yoldan daha yüksek ücretli bir

alana geçmek için fırsat kollamaktadır. Ücret politikasının düzeltilmesi ve mesleki uzmanlaşmanın olması adına mevzuat değişikliği yapılması gerekmektedir.

6. Özel güvenlik görevlilerinin çalışma saatleri düzenlenmesi adına bir çalışma yapılması gerekir.

7. Özel güvenlik görevlilerinin iş güvencesinin olmadığı, bu insanlara psikolojileri ve verimlilikleri adına olumsuz yansıdığı ortadadır; uzun süreli iş sözleşmesi yapılmasında yarar vardır.

8. Yapılan iç ve dış denetimler kağıt üzerinde olmamalı, rehberlik edici ve hizmet kalitesini artırıcı olması gerekmektedir.

9. Böyle silahlı ve eğitilmiş kadroların ideolojik bağlantılı örgütlere ve yasadışı (terör ve organize suçlar gibi) alanlara kayması muhtemeldir. Güvenlik hizmetlerinin örgütlenmesinde denetim ve izleme yöntemleri üzerinde durulması gerekir.

10. Sektörün aktörleri (özellikle STK'larla) ile sık sık koordinasyon ve bilgilendirme toplantıları yapmak birbirlerini ve sektörde ne döndüğünü anlama konusunda yararlı olacaktır.

11. Özel güvenlik eğitimlerinde yer alan dersleri, üyesi buldukları üniversitelerde verebilen öğretim üyeleri, yönetmelikte sayılmadığı görülmektedir. Eğitimden muaf olarak sayılan görevlilerin hocalığını yapan başka bir tabirle yönetmelikte sayılan nitelikteki kişileri yetiştiren bu öğretim elemanlarına, özel güvenlik eğitiminde yer vermemekle büyük bir eksiklik ortaya konmuştur. Hatta sertifika sahibi kişilerin öğretim üyelerinin üstünde tutan bir düzenlemeye gitmek, eğitim mantığı açısından büyük bir yanlışlığı gözler önüne sermektedir. 4 yıllık okulun ilgili bölümlerini kabul etmekte ancak 5188 sayılı Kanunun uygulamasına ilişkin yönetmelik Ek-11'de belirtilen söz konusu alanlarda uzmanlaşan yüksek lisans ve doktora programlarını bitiren nitelikli kişilere yer vermeyerek ayrı bir yanlışa yol açtığı ortadadır. Bununla birlikte, öğreticilerde pedagojik formasyonun aranmayışı yine bir yanlışlıktır (Göksu vd., 2009:90).

12. Özel güvenlik sektörünü daha şeffaf, açık ve anlaşılır kılacak daha kapsamlı bir veri ve bilgi bankasının oluşturulması gerekmektedir.

SONUÇ

Türkiye’de genel kolluk birimleri özellikle emniyet güçleri, kendi görevleri (istihbarat, terör, kaçakçılık ve organize suç, asayiş) haricinde birçok işi de yaptığı görülmektedir. Bu oran emniyet teşkilatında görevlilerinin yaklaşık yarısı olarak tahmin edilmektedir. Bu hal, genel kolluğun asli görevlerini yerine getirmede zaafiyet oluşturabilmektedir. Buna karşın ikmal, bakım, onarım, sosyal hizmetler gibi kısacası güvenlik fonksiyonunu içermeyen alanların özel sektöre devretmekte herhangi bir sakınca bulunmamaktadır.

Kişi, kurum ve kuruluşların kendi güvenliklerini bir ücret karşılığı sağlamaları 5188 sayılı Kanun ve ilgili mevzuat yönüyle olanaklı hale gelmiştir. Özel güvenlik teşkilatları; eğitimi, yönetimi ve denetimi düzgün ve kontrol edilebilir olduktan sonra genel kolluğun tamamlayıcısı ve yardımcısı olmaya aday birimlerdir.

Son olarak, kamusal yönü ikinci derecede olup ticari yönü ağır basan alanlarda güvenlik hizmetlerinin devlete yük olmayacak biçimde özel sektöre devredilmesinde ayrıca fayda bulunmaktadır (Bilgiç, 2005:116).

KAYNAKÇA

- ATILGAN, M., 2009. "Özel Güvenlik", Ali Bayramoğlu ve Ahmet İnel (Ed.), Almanak Türkiye 2006-2008 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim, İstanbul: TESEV Yayınları, ss.260-267.
- BİLGİÇ, V. K., 2005. Yönetim ve Güvenlik-Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ÇEVİK, H. H., 2007. Türkiye'de Kamu Yönetimi Sorunları, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- DERDİMAN, C. R., 2005. "Özel Güvenlik Anlayışı ve 5188 sayılı Kanun Uygulamasından Doğan Sorunlara İlişkin Değerlendirmeler", II. Ulusal Özel Güvenlik Sempozyumu: Türkiye'de ve Dünya'da Özel Güvenlik Hizmetlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları.
- EKMEKÇİ, Ö., 2005. "5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanunun Uygulaması", Mercek Dergisi, S.38 (Nisan), ss.27-46.
- ENGİN, T., 2008. "Sportif Organizasyonlarda Özel Güvenlik", Türk İdare Dergisi, S. 460 (Eylül), ss.169-179.
- ERYILMAZ, M. B., 2006. "Özel Güvenlik", Ümit Cizre (Ed.), Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim, İstanbul: TESEV Yayınları, ss.124-133.
- FİLİZ, O., 2006. Türkiye'de Özel Güvenlik Yönetimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖKSU, T., Çevik, H. H., FİLİZ, O. ve GÜL, S. K., 2009. Güvenlik Yönetimi, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- GÜLCÜ, M., 2004. "Türkiye'de Modern Özel Güvenliğin Tarihçesi", Polis Dergisi, S.37.ozelguvenlik.pol.tr, (2013a), (<http://www.ozelguvenlik.pol.tr/Sayfalar/teskilat.aspx>, erişim tarihi: 14.12.2013).ozelguvenlik.pol.tr, (2013b), (<http://www.ozelguvenlik.pol.tr/Sayfalar/ozel-guvenlik-kavramlari.aspx>, erişim tarihi: 14.12.2013).ozelguvenlik.pol.tr, (2013c), (<http://www.ozelguvenlik.pol.tr/Sayfalar/istatistikbilgiler.aspx>, erişim tarihi: 18.03.2014).
- SÖZEN, S., 2002. "Türk Kamu Bürokrasisi ve Polis Teşkilatı", Hasan Hüseyin Çevik ve Turkut Göksu (Ed.), Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis, Ankara: Seçkin, ss.53-68.
- ŞAFAK, A., 2000a. "Özel Koruma Görevlilerinin Yetki-Görev ve Eğitim Sorunu Türkiye Gerçeği", 21. Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı ve Eğitim Daire Başkanlığı.
- ŞAFAK, A., 2000b. "Türkiye'de Özel Güvenlik Şirketi Kurma Girişimleri ve Yasal Durumu", Polis Bilimleri Dergisi, C.2 (7-8), ss.1-12.
- URYAN, Y. ve KAPTI, A., 2011. "Güvenlik Hizmetlerinde Devlet-Özel Sektör İşbirliği: Metodoloji ve Kriterleri", *Polis Bilimleri Dergisi*, C.13 (1), ss.155-178.